

การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม

PROTECTION OF THE RIGHT TO BE FORGOTTEN

Received: June 8, 2019

Revised: July 10, 2019

Accepted: July 12, 2019

ยุกต์กฤต กัณทมนณี*

Yukgrit Kantamanee*

* นักศึกษาปริญญาโท สาขากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

* Master Degree student, LL.M., Business Law, Faculty of Law, Thammasat University

* Email: yukgrit.k@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นมาของสิทธิที่จะถูกลืม รวมถึงความหมาย ลักษณะและขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืม (2) ศึกษาหลักการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม และแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ (3) ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางนิติศาสตร์ โดยการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาของศาล ข้อมูลเอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เอกสารทางวิชาการ กฎหมายของประเทศไทย กฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษาวิจัยพบว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืมที่ไม่ครอบคลุมและไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาขอบเขตการใช้สิทธิดังกล่าวที่แน่นอนซึ่งอาจส่งผลให้การใช้สิทธิที่จะถูกลืมไม่มีผลใช้บังคับได้ในความเป็นจริง จึงสมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยการกำหนดคำนิยามและหลักเกณฑ์การพิจารณาการใช้สิทธิที่จะถูกลืม เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมที่สอดคล้องกับสภาพสังคมของประเทศไทย

คำสำคัญ: สิทธิที่จะถูกลืม สิทธิในความเป็นส่วนตัว การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

This research aims to (1) study the background of the right to be forgotten, including the definition, characteristic and scope of the right to be forgotten, (2) study the protection of the right to be forgotten principle and the guidelines on the protection of such right according to foreign and international law, and (3) study and analyze the guidelines on the protection of the right to be forgotten. This study uses research methodology in law (Documentary Research) by studying from related books, articles, theses, court's judgments, electronics articles, academic documents, law of the Kingdom of Thailand, international law, and foreign law

According to the Personal Data Protection Act B.E. 2562, there are provisions that is not clearly determined the criteria to construe and consider the scope of the right to be forgotten which may affect the applicable of the right to be forgotten. Therefore, the amendment shall be made to the Personal Data Protection Act by determined the definition and criteria on the using of the right to be forgotten as guidelines on the protection of the right to be forgotten which conform with Thai society.

Keywords: Right to be Forgotten Right to Privacy Data Protection

บทนำ

สิทธิที่จะถูกลืม หมายถึง สิทธิของปัจเจกบุคคลในการลบหรือร้องขอให้ลบข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มี ความสำคัญหรือไม่มีประโยชน์ ไม่ว่าข้อมูลดังกล่าวจะเผยแพร่ไปโดยเจ้าของข้อมูลเองหรือบุคคลที่สาม และ แม้การเผยแพร่จะกระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก็ยังคงมีสิทธิเช่นว่านั้น โดย สิทธิที่จะถูกลืมนั้นเป็นสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง เจ้าของ ข้อมูลส่วนบุคคลสามารถขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตัวเจ้าของข้อมูล ส่วนบุคคลได้เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่มีความจำเป็นหรือไม่มีความสำคัญต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล แล้ว เช่น ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลได้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อปฏิบัติการตาม สัญญาเสร็จแล้วและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไว้ต่อไป หรือข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเป็น ข้อมูลที่ล้าสมัย เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาในอดีต ซึ่ง ในภายหลังผู้กระทำความผิดได้รับโทษและพ้นโทษแล้ว

สิทธิที่จะถูกลืมเกิดขึ้นจากแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว ซึ่งเดิมที ความเป็นส่วนตัวหมายถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ธรรมเนียม การสร้างครอบครัว การทำงาน การมีความ สัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือการนับถือศาสนา แต่เมื่อเกิดการพัฒนาของเทคโนโลยีต่างๆ รวมถึงการเกิดขึ้นของ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป โดยการปรากฏตัวของอินเทอร์เน็ต นั้นทำให้เกิดการเชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นด้านการติดต่อสื่อสาร การถ่ายโอนหรือแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งบุคคลทุกคนที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จะสามารถสืบค้นข้อมูลต่างๆ ได้จากทั่วทุก มุมโลก และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาไปเผยแพร่ต่อได้อันจะนำมาซึ่งความเสี่ยงในการถูกล่วงละเมิดสิทธิใน ความเป็นส่วนตัวรูปแบบใหม่ ลักษณะของการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวจึงเปลี่ยนแปลงไป โดยจะต้องครอบคลุมถึงความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตด้วย

สหภาพยุโรปได้กำหนดให้สิทธิในการได้รับความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของ บุคคล รัฐสมาชิกของสหภาพยุโรปจึงเริ่มมีการบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้น โดยกำหนดหน้าที่ให้กับบุคคลที่นำข้อมูลไปใช้จะต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ในการขอจัดเก็บและใช้ข้อมูลต่อ เจ้าของข้อมูล และจะต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนที่จะจัดเก็บและใช้ข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปยังมีการกำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูล เช่น สิทธิในการ เข้าถึงข้อมูลของตนเอง สิทธิในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูล สิทธิในการลบข้อมูล ซึ่งในกฎหมาย คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับล่าสุด คือ กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ ได้มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้ อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก โดยสิทธิที่จะถูกลืมนั้นเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นใหม่ที่มีลักษณะและขอบเขตการบังคับใช้ สิทธิที่ยังไม่มีความชัดเจนและเป็นเอกภาพ จึงมีเพียงบางประเทศเท่านั้นที่ยอมรับแนวความคิดของสิทธิ ดังกล่าว ซึ่งในบทความฉบับนี้จะการศึกษาการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศที่ยอมรับแนวความคิดของสิทธิที่จะถูกลืมและได้กำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้ใน กฎหมายหรือได้มีการปรากฏตัวของสิทธิดังกล่าวในคำพิพากษาของศาล ได้แก่ กฎหมายของสหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอาร์เจนตินา เพื่อนำแนวปฏิบัติในการใช้และให้ความ คุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมของต่างประเทศมาเปรียบเทียบกับสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายของประเทศไทย

ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้กำหนดรับรองสิทธิในความเป็นส่วนตัวไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งรวมถึงสิทธิ ในข้อมูลส่วนบุคคลด้วย แต่ไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป โดยมีเพียง แต่กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะเรื่อง เช่น กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลเครดิต หรือกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานราชการ อย่างไรก็ตาม ได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ขึ้นเพื่อสร้างหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว ในข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย โดยมีการกำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการขอให้ลบ ข้อมูลซึ่งมีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลืมไว้ แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิ

ของเจ้าของข้อมูลที่ได้มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมนั้นยังไม่มีผลใช้บังคับ จึงถือได้ว่าเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยยังไม่มีสิทธิที่จะถูกลืม ประกอบกับสิทธิที่จะถูกลืมนั้นเป็นแนวคิดของสิทธิประเภทใหม่ที่ไม่เคยปรากฏในประเทศไทยมาก่อน จึงทำให้สิทธิดังกล่าวภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ยังคงมีปัญหาในการให้ความคุ้มครองและใช้บังคับสิทธิดังกล่าว ดังนี้

1) ปัญหาการใช้สิทธิที่จะถูกลืมของลูกจ้าง เนื่องจากการกำหนดให้ลูกจ้างมีสิทธิที่จะถูกลืมที่อาจทำให้นายจ้างไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หรือให้สิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือการบริหารองค์กร หรือการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลได้

2) ปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุแห่งสิทธิที่จะถูกลืมในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการตีความความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลว่ารวมถึงข้อมูลติดต่อทางธุรกิจที่สามารถระบุตัวบุคคลได้หรือไม่

3) ปัญหากรณีที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นไม่ให้ใช้บังคับกับกิจการสื่อมวลชน โดยผู้ทรงสิทธิที่จะถูกลืมจะไม่สามารถใช้สิทธิกับองค์กรสื่อมวลชนที่มีการใช้และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมากได้ เนื่องจากกฎหมายกำหนดยกเว้นไว้ ทำให้บุคคลไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดอย่างแท้จริง และ

4) ปัญหาการขาดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

ซึ่งปัญหาดังกล่าวมาข้างต้นนั้นมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศไทยไม่เคยมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป และไม่เคยมีการศึกษาแนวความคิดของสิทธิที่จะถูกลืม จึงทำให้มีการกำหนดบทบัญญัติที่ไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน และไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและตีความบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งอาจส่งผลให้สิทธิที่จะถูกลืมไม่มีผลใช้บังคับได้ในความเป็นจริง

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยแนวคิดของสิทธิที่จะถูกลืมและแนวทางในการใช้และการให้ความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวตามกฎหมายของประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางการใช้บังคับและให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมที่เป็นไปตามหลักการใช้สิทธิโดยไม่ก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นและมีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาของสิทธิที่จะถูกลืม รวมถึงความหมาย ลักษณะ และขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืม
2. ศึกษาหลักการคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม และแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ
3. ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยได้กำหนดสิทธิที่จะถูกลืมให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องการจะลบข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ซึ่งเป็นสิทธิที่ถูกกำหนดขึ้นใหม่ ทำให้แนวทางการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมยังไม่มีผลใช้บังคับได้ ในทางปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม เพื่อให้สามารถใช้บังคับได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศไทย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในความเป็นส่วนตัว

สิทธิในความเป็นส่วนตัว หมายถึง สิทธิที่จะกำหนดชีวิตของตนเอง โดยปราศจากการรบกวนหรือแทรกแซงจากการกระทำของบุคคลอื่น หรือการดำเนินการใดๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐหรือองค์กรของรัฐ โดยการใช้สิทธิดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายหรือเป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งเมื่อเกิดการพัฒนาของเทคโนโลยีต่างๆ รวมถึงการเกิดขึ้นของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร หรือการถ่ายโอนหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ทำได้ง่ายมากขึ้น บุคคลทุกคนที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จะสามารถสืบค้นข้อมูลต่างๆ ได้จากทั่วทุกมุมโลก และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาไปเผยแพร่ต่อได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ทำให้เกิดความเสี่ยงในการถูกล่วงละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวรูปแบบใหม่ ลักษณะของการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวจึงเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการพัฒนาแนวความคิดของสิทธิในความเป็นส่วนตัวให้ครอบคลุมถึงความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืม

แนวคิดของสิทธิที่จะถูกลืมถูกพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของสิทธิในความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยสิทธิที่จะถูกลืมนั้นหมายถึง สิทธิของปัจเจกบุคคลในการลบหรือร้องขอให้ลบข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มีความสำคัญหรือไม่มีประโยชน์ ไม่ว่าข้อมูลดังกล่าวจะเผยแพร่ไปโดยเจ้าของข้อมูลเองหรือบุคคลที่สาม และแม้การเผยแพร่จะกระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก็ยังคงมีสิทธิเช่นว่านั้น โดยบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถใช้สิทธิที่จะถูกลืมเพื่อขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบได้เฉพาะข้อมูลที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น

สิทธิที่จะถูกลืมมีลักษณะเป็นสิทธิที่ให้อำนาจแก่บุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการขอให้ลบข้อมูลที่ถูกควบคุมข้อมูลได้ใช้ข้อมูลนั้นเสร็จแล้ว หรือข้อมูลไม่มีความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ที่ขอจัดเก็บข้อมูล หรือข้อมูลนั้นหมดอายุ หรือการห้ามไม่ให้ใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำในอดีตของเจ้าของข้อมูล หรือการห้ามไม่ให้ นำข้อมูลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไปใช้ผูกพันตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในอนาคต โดยสิทธิที่จะถูกลืมนั้นได้ถูกแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

(1) สิทธิในการฟื้นฟูสภาพ (Right to Rehabilitation) เป็นสิทธิของผู้กระทำความผิดในการลบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคำพิพากษาของศาลในอดีต เพื่อรับรองให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดและถูกศาลพิพากษาให้ต้องรับโทษสามารถที่จะกลับคืนสู่สังคมได้อย่างคนปกติหลังจากได้รับโทษครบตามคำพิพากษาแล้ว

(2) สิทธิในการลบข้อมูล (Right to Erasure) เป็นสิทธิที่ให้อำนาจแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง หากเจ้าของข้อมูลไม่ต้องการให้ข้อมูลดังกล่าวถูกเปิดเผยหรือเผยแพร่ หรือประมวลผลอีกต่อไป เจ้าของข้อมูลนั้นจะต้องมีสิทธิในการลบข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว

(3) สิทธิในการลบลิงก์ (Right to Delisting/Delinking) เป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลในการร้องขอให้ผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ดำเนินการลบลิงก์ที่เชื่อมโยงไปยังแหล่งที่มาหรือแหล่งที่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น โดยข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ไม่เกี่ยวข้อง หรือเป็นข้อมูลที่ถูกจัดเก็บหรือประมวลผลเกินกว่าขอบเขตวัตถุประสงค์ที่ขอจัดเก็บหรือประมวลผล หรือเป็นข้อมูลที่มีการเปิดเผยนั้นกระทำไปโดยผิดกฎหมาย หรือไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด และ

(4) สิทธิในการทำให้คลุมเครือ (Right to Obscurity) เป็นสิทธิในการทำให้บุคคลใดๆ ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ หรือทำให้เข้าถึงยากกว่าปกติ เช่น การเข้ารหัส การจำกัดการเข้าถึงข้อมูล

3. การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ

3.1 กฎหมายของสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปได้พัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาเป็นเวลานาน โดยกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปที่มีการกำหนดสิทธิที่มีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลืม คือ ข้อบังคับสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี (Directive 95/46/EC on the protection of individuals with regard to the processing

of personal data and on the free movement of such data) และกฎระเบียบสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลอย่างเสรี (Regulation (EU) 2016/679 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data)

ข้อบังคับสหภาพยุโรปฯ นั้นไม่ได้มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดเพียงสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแก้ไข ลบ หรือห้ามการเข้าถึงข้อมูลที่มีการประมวลผลโดยขัดกับกฎหมายฉบับนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง แต่ศาลสหภาพยุโรปได้ตีความกฎหมายดังกล่าวในคดี Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González ว่าเป็นสิทธิที่จะถูกลืม โดยในคดีนี้ นาย Costeja González ได้ทำการสืบค้นชื่อของตนเองบน Google แล้วพบข่าวเกี่ยวกับข้อมูลปัญหาทางการเงินของตนเองในอดีตบนเว็บไซต์ของสื่อหนึ่งในประเทศสเปน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนั้นถูกแก้ไขแล้วและการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธุรกิจของเขา นาย González จึงฟ้องต่อศาลขอให้สื่อและ Google นำข่าวนั้นออกจากเว็บไซต์ ซึ่งศาลตีความว่า Google ที่เป็นผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ที่ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นข้อมูลที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตโดยบุคคลที่สามได้นั้น มีการจัดพื้นที่และจัดลำดับการแสดงผล (Locating and Indexing) และจะแสดงข้อมูลเมื่อมีคำสั่งค้นหาจากผู้ให้บริการ จึงพิจารณาได้ว่ามีลักษณะเป็นกิจกรรมของผู้มีอำนาจในการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการในการประมวลผลข้อมูล Google ที่เป็นผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์จึงเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะถูกลืมในการร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยสิทธิดังกล่าวจะใช้ได้เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเห็นว่าข้อมูลที่ปรากฏนั้นไม่มีความสำคัญ ไม่มีความจำเป็น ไม่เกี่ยวข้อง หรือไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ขอประมวลผล โดยไม่ต้องพิจารณาว่าข้อมูลดังกล่าวถูกต้องสมบูรณ์ หรือชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม

กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ เป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่กำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องดำเนินการลบโดยไม่ชักช้า ซึ่งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้เฉพาะในกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น เช่น เมื่อได้พิจารณาจากวัตถุประสงค์ที่ขอจัดเก็บหรือประมวลผลแล้วพบว่าข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดเก็บหรือประมวลผลอีกต่อไป เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถอนความยินยอมให้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายที่จะทำการประมวลผลข้อมูลต่อไปได้ เมื่อการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลกระทำไปโดยผิดกฎหมาย หรือเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายของสหภาพยุโรปหรือกฎหมายภายในของรัฐสมาชิกสหภาพยุโรปกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องลบข้อมูลส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตาม กฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ ได้กำหนดข้อยกเว้นในการกระทำตามสิทธิดังกล่าวไว้ด้วย เช่น มีความจำเป็นที่จะต้องประมวลผลข้อมูลนั้นเพื่อการใช้สิทธิในการแสดงออกโดยเสรีและสิทธิในการได้รับข้อมูล เมื่อเป็นการประมวลผลข้อมูลตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายของสหภาพยุโรปหรือกฎหมายภายในของรัฐสมาชิกสหภาพยุโรป หรือเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเมื่อเป็นการประมวลผลข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ทั้งนี้ เนื่องจากกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ พังมีผลใช้บังคับและเป็นกฎหมายของสหภาพยุโรปที่มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก จึงทำให้ไม่เคยมีการใช้สิทธิที่จะถูกลืมตามกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ มาก่อน ดังนั้น ในปัจจุบันจึงไม่มีแนวทางในการพิจารณาสถานการณ์ที่จะถูกลืมตามกฎระเบียบแห่งสหภาพยุโรปฯ แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎระเบียบสหภาพยุโรปฯ ประกอบกับความเห็นของนักวิชาการต่างๆ จะพบว่าสิทธิที่จะถูกลืมนั้นไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด โดยในการดำเนินการตามสิทธิที่จะถูกลืมนั้นจะต้องมีการพิจารณาปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น บริบทของสังคม ประโยชน์

สาธารณะ และสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ของบุคคลอื่น เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในการแสดงออก และแสดงความคิดเห็นโดยเสรี สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล เพื่อไม่ให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลใช้สิทธิที่จะถูกลืมในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ดังเช่นกรณีของนาย Mario Costeja González ซึ่งนาย González จะมีสถานะเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายสหภาพยุโรปฯ ที่มีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเองได้ แต่ในการดำเนินการตามสิทธิดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนที่จะได้รู้ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาทางการเงินของนาย González และอาจคำนึงถึงสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นด้วย โดยจะต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับสิทธิในความเป็นส่วนตัวของนาย González และความเสียหายที่เกิดขึ้นกับนาย González จากการเปิดเผยข้อเท็จจริงนั้นแก่สาธารณะ

3.2 กฎหมายของสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกา สิทธิในความเป็นส่วนตัวเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองสหรัฐ แต่เนื่องจากสหรัฐอเมริกานั้นให้ความสำคัญและให้คุณค่า (Fundamental values) กับสิทธิในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นโดยเสรี และเสรีภาพของสื่อเป็นอย่างมาก โดยบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1 สิทธิที่จะถูกลืมจึงไม่ได้รับการยอมรับในสหรัฐอเมริกา เพราะสิทธิดังกล่าวมีลักษณะเป็นสิทธิที่จำกัดหรือปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูล และเป็นอุปสรรคต่อการถ่ายเทข้อมูลภายในสังคม ประกอบกับแนวความคิดของสิทธิที่จะถูกลืมนั้นเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ จึงไม่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติว่าจะใช้สิทธิดังกล่าวอย่างไร มีขอบเขตมากน้อยเพียงใด และจะสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวกับสิทธิในการแสดงออก และแสดงความคิดเห็นโดยเสรี และเสรีภาพของสื่ออย่างไร

เนื่องจากแต่ละมลรัฐในสหรัฐอเมริกามีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองจึงสามารถกำหนดรัฐธรรมนูญได้ด้วยตนเอง โดยจะต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา และสามารถออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในมลรัฐนั้นได้ด้วยตัวเองเช่นกัน กฎหมายในแต่ละมลรัฐจึงอาจมีความแตกต่างกันได้ ซึ่งรวมถึงประเด็นของการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวด้วย โดยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) นั้นให้ความสำคัญกับสิทธิในความเป็นส่วนตัวของพลเมืองไม่น้อยไปกว่าสิทธิในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นโดยเสรี และเสรีภาพของสื่อ จึงได้ออกกฎหมายแห่งรัฐแคลิฟอร์เนียว่าด้วยความเป็นส่วนตัวของผู้บริโภค (The California Consumer Privacy Act) ที่มีการกำหนดสิทธิที่มีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลืม โดยกำหนดให้ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะร้องขอให้ผู้ประกอบการลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตัวผู้บริโภคที่ผู้ประกอบการนั้นได้ขอจัดเก็บไปจากผู้บริโภคได้เมื่อผู้ประกอบการได้กระทำการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคโดยผิดกฎหมายหรือโดยไม่มีอำนาจ หรือด้วยเหตุอื่นใด เช่น เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีความจำเป็นต่อผู้ประกอบการ หรือผู้บริโภคถอนความยินยอม เป็นต้น

ทั้งนี้ กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นของผู้ประกอบการหรือผู้ให้บริการอื่นๆ ที่ไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามสิทธิร้องขอให้ลบข้อมูลของผู้บริโภค เช่น เป็นกรณีจำเป็นที่จะต้องเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคไว้เพื่อวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล หรือเพื่อจัดหาสินค้าหรือบริการให้กับผู้บริโภคตามที่ผู้บริโภคร้องขอ หรือเพื่อเป็นการปฏิบัติตามสัญญาระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค เพื่อเป็นการรับรองการใช้สิทธิในการแสดงออกโดยเสรี หรือสิทธิอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในขณะนี้กฎหมายแห่งรัฐแคลิฟอร์เนียว่าด้วยความเป็นส่วนตัวของผู้บริโภคยังไม่มีผลใช้บังคับ จึงทำให้ไม่มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมที่ชัดเจน ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าแนวปฏิบัติของรัฐ ศาล หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังที่กฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับแล้วจะเป็นส่วนสำคัญอันส่งผลให้แนวทางการใช้และให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3.3 กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศญี่ปุ่น (The Act on the Protection of Personal Information; APPI) ได้กำหนดสิทธิที่มีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลิขิต โดยกำหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถการร้องขอให้ผู้ประกอบการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลให้ถูกต้อง หรือทำการลบข้อมูล หากพบว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้ประกอบการใช้อยู่นั้นไม่เป็นความจริง และเจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้ผู้ประกอบการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลระงับการใช้ข้อมูล หรือทำการลบข้อมูลส่วนบุคคลได้ หากพบว่าผู้ประกอบการนั้นได้ข้อมูลส่วนบุคคลมาโดยไม่ขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือได้ข้อมูลนั้นมาจากกระบวนการซื้อขายกิจการหรือวิธีอื่นใดโดยไม่ได้ขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือในกรณีที่ผู้ประกอบการให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลที่สามโดยไม่ได้ขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เจ้าของข้อมูลสามารถขอให้ผู้ประกอบการให้ข้อมูลดังกล่าวแก่บุคคลที่สามได้

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการอาจปฏิเสธไม่ระงับการใช้ข้อมูล ลบข้อมูล หรือระงับการให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลที่สามก็ได้ หากว่าการดำเนินการดังกล่าวจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายมากเกินไปเกินสมควร หรือเป็นการยากที่จะระงับการใช้หรือลบข้อมูลส่วนบุคคลตามที่เจ้าของข้อมูลร้องขอ โดยผู้ประกอบการจะต้องใช้วิธีการอื่นเพื่อให้ความคุ้มครองและปกป้องสิทธิและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ในปัจจุบัน ในประเทศญี่ปุ่นยังไม่มีคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้สิทธิที่จะถูกลิขิตตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตาม สิทธิที่จะถูกลิขิตนั้นเคยได้รับการกล่าวถึงมาก่อนในศาลของประเทศญี่ปุ่น โดยศาลวางหลักว่า บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะถูกลิขิตในประเด็นที่เกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมในอดีตภายหลังจากที่พ้นช่วงระยะเวลาหนึ่งไปแล้ว โดยจะต้องพิจารณาถึงลักษณะของความผิดที่ได้กระทำไปและความจำเป็นในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งในคดีนี้ศาลพิจารณาว่า แม้ว่าการค้าประเวณีของเด็กและเยาวชนเป็นฐานความผิดที่ร้ายแรงในประเทศญี่ปุ่น รวมถึงเป็นความผิดร้ายแรงในประเทศต่างๆ ทั่วโลก การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับความผิดดังกล่าวย่อมเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ประชาชนทั่วไปจึงควรมีสิทธิที่จะรู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เว็บไซต์ที่เผยแพร่ข้อมูลนั้นไม่ได้มีการระบุถึงโทษที่โจทก์ได้รับซึ่งเป็นเพียงการปรับเงินโทษเท่านั้น และโจทก์ก็อยู่ในระหว่างกระบวนการฟื้นฟูสภาพเพื่อกลับคืนสู่สังคมอย่างเป็นปกติ ศาลจึงพิจารณาว่ากรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่สิทธิในความเป็นส่วนตัวของโจทก์สำคัญกว่าประโยชน์สาธารณะ โจทก์จึงมีสิทธิที่จะถูกลิขิต ศาลพิจารณาแล้วมีคำสั่งให้จำเลยผู้เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวลบข้อมูลที่มีการกล่าวอ้างถึงโจทก์และเหตุการณ์ดังกล่าวออกจากเว็บไซต์ทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม ในคดีดังกล่าวศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้มีคำพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น โดยวินิจฉัยว่าสิทธิที่จะถูกลิขิตไม่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และเนื้อหาของสิทธิและผลกระทบจากการใช้สิทธิดังกล่าวยังไม่มีความชัดเจน ประกอบกับการดำเนินการลบข้อมูลจะเป็นการขัดแย้งต่อเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน นอกจากนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการที่ผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์แสดงข้อมูลต่างๆ ที่บุคคลอื่นค้นหาในเว็บไซต์ของผู้ให้บริการ รวมถึงการจัดเก็บ และการจัดการข้อมูลต่างๆ นั้นเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติผ่านกระบวนการทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งการกระทำดังกล่าวช่วยให้ผู้คนในสังคมสามารถสืบค้น เผยแพร่ หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความสำคัญหรือจำเป็นจากอินเทอร์เน็ตซึ่งมีข้อมูลถูกเก็บอยู่เป็นจำนวนมากจนทำให้ยากแก่การสืบค้น ดังนั้น หากจะกำหนดให้การกระทำดังกล่าวของผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและบังคับให้ต้องลบข้อมูลออกจากผลแสดงการค้นหาเป็นการสร้างข้อจำกัดให้กับผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ทั้งในด้านการเปิดเผยข้อมูลและการเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้างช่องทางให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตได้ ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจึงไม่อาจยอมรับสิทธิที่จะถูกลิขิตตามคำตัดสินของศาลชั้นต้นได้

แม้ว่าศาลสูงจะไม่ยอมรับในแนวความคิดของสิทธิที่จะถูกลืม แต่สิทธิที่จะถูกลืมก็ได้ปรากฏตัวและได้รับการยอมรับในศาลล่าง ซึ่งการปรากฏตัวดังกล่าวนั้นไม่ใช่การปรากฏตัวภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่เป็นการอ้างสิทธิในความเป็นส่วนตัวตามรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น ดังนั้นจึงยังไม่มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศญี่ปุ่นที่ชัดเจน ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าแนวปฏิบัติของรัฐ ศาล หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการใช้บังคับสิทธิที่จะถูกลืมตามกฎหมายดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นในภายหลังจะเป็นส่วนสำคัญอันส่งผลให้แนวทางการใช้และให้ความคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืมในประเทศญี่ปุ่นมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3.4 กฎหมายของประเทศอาร์เจนตินา

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอาร์เจนตินา (Personal Data Protection Act: No. 25,326) ได้กำหนดสิทธิที่มีลักษณะเป็นสิทธิที่จะถูกลืมไว้โดยกำหนดรับรองสิทธิในการแก้ไขทำให้ทันสมัย ระงับการประมวลผลหรือเก็บให้เป็นความลับ (Keep confidential) ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้นโดยบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลจะต้องทำคำร้องไปยังผู้ควบคุมข้อมูลเพื่อให้ดำเนินการแก้ไขระงับการประมวลผลหรือเก็บข้อมูลดังกล่าวให้เป็นความลับ และในระหว่างที่ดำเนินการพิจารณาแก้ไขหรือระงับการประมวลผลดังกล่าว ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวหรือแสดงให้เห็นว่าข้อมูลดังกล่าวอยู่ในระหว่างการแก้ไข อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นของการใช้สิทธิดังกล่าวไว้เช่นกัน กล่าวคือผู้ควบคุมข้อมูลสามารถปฏิเสธการดำเนินการตามคำขอแก้ไข ระงับการประมวลผลหรือเก็บข้อมูลได้หากว่ามีเหตุผลสมควร และข้อมูลดังกล่าวถูกจัดเก็บหรือประมวลผลโดยมีเหตุผลเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย หรือเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิหรือประโยชน์ของบุคคลภายนอก หรืออาจปฏิเสธได้หากว่าการแก้ไขหรือระงับการประมวลผลหรือเก็บข้อมูลนั้นจะเป็นอุปสรรคต่อการพิจารณาตัดสินหรือหน้ะประกันสังคม หรือการสอบสวนอาชญากรรม

แม้ว่ากฎหมายของประเทศอาร์เจนตินาจะไม่มีการกำหนดสิทธิที่จะถูกลืมไว้อย่างชัดเจน แต่สิทธิที่จะถูกลืมในประเทศอาร์เจนตินาได้รับการกล่าวถึงในคดี Da Cunha V. Yahoo and Google ซึ่งศาลพิจารณาวินิจฉัยทางเทคนิคแล้ว Google และ Yahoo จำเลยในคดีนี้สามารถกรองข้อมูลที่จะปรากฏในผลแสดงการค้นหาได้หรืออาจสร้างกลไกที่จะป้องกันไม่ให้ข้อมูลบางประเภทปรากฏบนหน้าผลแสดงการค้นหา เช่น การกรองข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปภาพหรือสื่อลามกอนาจารในรูปแบบต่าง ๆ หรือเว็บไซต์ลามกอนาจาร ซึ่งในขณะนั้นจำเลยทั้งสองก็ไม่ได้แสดงถึงข้อมูลทั้งหมดในหน้าผลแสดงการค้นหาโดยมีการปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลบางประเภท เช่น การปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลโดยผลของกฎหมาย หรือโดยผลของสัญญาหรือโดยคำร้องขอของผู้ใช้ (User) ศาลเห็นว่า แม้ว่าโจทก์ซึ่งประกอบอาชีพเป็นนักร้องนักแสดง และนางแบบที่มีสถานะเป็นบุคคลสาธารณะ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติที่มีการเผยแพร่รูปภาพออกสู่สาธารณะอย่างแพร่หลาย แต่ความเป็นบุคคลสาธารณะก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลอื่นจะสามารถใช้รูปภาพของโจทก์ได้อย่างไม่จำกัด การที่ภาพของโจทก์ปรากฏขึ้นบนหน้าผลแสดงการค้นหาของจำเลยทั้งสองโดยถูกเชื่อมโยงกับเว็บไซต์หรือสื่อลามกอนาจารนั้นเป็นการละเมิดต่อสิทธิในการควบคุมการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล จึงตัดสินให้จำเลยทั้งสองชดเชยค่าเสียหายทางศีลธรรมให้กับโจทก์เป็นจำนวนเงิน 50,000 เปโซอาร์เจนตินา และสั่งให้จำเลยทั้งสองดำเนินการลบรูปภาพของโจทก์ออกจากหน้าผลแสดงการค้นหาที่มีการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์หรือสื่อลามกอนาจาร

อย่างไรก็ตาม ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาของประเทศอาร์เจนตินาไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินของศาลชั้นต้น โดยศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเห็นผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ไม่มีหน้าที่ในการตรวจสอบเนื้อหาที่ปัจเจกบุคคลหรือองค์กรเอกชนเป็นผู้โพสต์ลงบนเว็บไซต์ โดยศาลได้เปรียบเทียบกับกรณีในห้องสมุดมีหนังสือที่มีเนื้อหาเป็นการสร้างความเสียหายให้กับบุคคลอื่น ย่อมจะกล่าวหาว่าห้องสมุดเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดความเสียหายนั้นไม่ได้ เนื่องจากห้องสมุดไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในหนังสือเล่มนั้น และการกำหนดให้บุคคลมีสิทธิที่จะถูกลืมโดยสามารถขอให้ลบข้อมูลได้นั้นจะมีผลกระทบต่อสิทธิในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจึงไม่ยอมรับและรับรองให้บุคคลมีสิทธิที่จะถูกลืม

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางนิติศาสตร์โดยการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาของศาล ข้อมูลเอกสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เอกสารทางวิชาการ กฎหมายของประเทศไทย หลักเกณฑ์ระหว่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิที่จะถูกลืม

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยกฎหมายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศพบว่า พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่จะถูกลืมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการใช้สิทธิที่จะถูกลืมของลูกจ้าง

กฎระเบียบสหภาพยุโรป ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือข้อยกเว้นการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างนายจ้างและลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานไว้ แต่กฎระเบียบสหภาพยุโรป ได้กำหนดให้รัฐสมาชิกสามารถกำหนดกฎหมายหรือหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการคุ้มครองและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้างได้ โดยจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎระเบียบสหภาพยุโรป กำหนด ซึ่งหมายความว่าบรรดารัฐสมาชิกอาจกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามสัญญาจ้างแรงงานที่แตกต่างกันได้ตามที่แต่ละรัฐจะเห็นสมควรและเหมาะสมกับบริบทของสังคมในแต่ละรัฐ แต่จะต้องอยู่ภายใต้กรอบที่กฎระเบียบสหภาพยุโรป กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาการตีความว่าลูกจ้างเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่มีสิทธิต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด โดยกฎระเบียบสหภาพยุโรป กำหนดให้ลูกจ้างเป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและสามารถใช้สิทธิที่จะถูกลืมได้ด้วยแต่ลูกจ้างจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายหรือหลักเกณฑ์เพิ่มเติมที่รัฐสมาชิกของสหภาพยุโรป กำหนดเกี่ยวกับการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สิทธิที่จะถูกลืมระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง เพื่อให้นายจ้างสามารถปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานได้อย่างถูกต้อง

2. ปัญหาการขาดบทนิยามของข้อมูลติดต่อทางธุรกิจ

กฎระเบียบสหภาพยุโรป และกฎหมายของประเทศอาร์เจนตินากำหนดให้ข้อมูลทุกชนิดที่สามารถระบุตัวบุคคลได้มีสถานะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย หมายความว่าข้อมูลติดต่อทางธุรกิจที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ก็จะต้องถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายยุโรป และกฎหมายของประเทศอาร์เจนตินา เช่น ชื่อสกุลของบุคคล อีเมลของบริษัทที่มีการใช้ชื่อของบุคคลเป็นชื่ออีเมล ในขณะที่ข้อมูลติดต่อทางธุรกิจที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ที่ทำงาน ที่อยู่บริษัทหรือสำนักงาน อีเมลของบริษัทที่ไม่ได้ใช้ชื่อของบุคคล จะไม่ใช่ข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายยุโรป และกฎหมายของประเทศอาร์เจนตินา ดังนั้น เพื่อป้องกันการตีความนิยามของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ที่แตกต่างกันจึงควรกำหนดคำนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ให้รวมถึงข้อมูลติดต่อทางธุรกิจเป็นข้อมูลส่วนบุคคลอย่างชัดเจน

3. ปัญหากรณีที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นไม่ให้ใช้บังคับกับกิจการสื่อมวลชน

กฎระเบียบสหภาพยุโรป กฎหมายของสหรัฐอเมริกา กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายของประเทศอาร์เจนตินาไม่มีการกำหนดยกเว้นไม่ให้สื่อมวลชนอยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่าเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะได้รับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากบุคคลหรือนิติบุคคลที่เป็นสื่อมวลชน บุคคลหรือนิติบุคคลที่เป็นสื่อมวลชนจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยจะมีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ทุกประการ ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวและสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล จึงควรกำหนดให้กิจการสื่อมวลชนต้องอยู่ภายใต้ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ

4. ปัญหาการขาดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้

กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะเป็นกฎระเบียบสหภาพยุโรป กฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายของประเทศอาร์เจนตินา ล้วนแล้วแต่กำหนดขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืมไว้ทั้งสิ้น แต่เนื่องจากสิทธิที่จะถูกลืมนั้นไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด การใช้สิทธิที่จะถูกลืมจึงต้องอยู่บนหลักการของการใช้สิทธิโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งศาลระหว่างประเทศและศาลของต่างประเทศได้วางแนวทางในการพิจารณาขอบเขตของสิทธิที่จะถูกลืมภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวไว้โดยการพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สถานะและบทบาททางสังคมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ประโยชน์ของสาธารณะจากการได้รับรู้ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคมและตามที่บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดเป็นข้อยกเว้นในการใช้สิทธิไว้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการไม่เคยมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยมาก่อนอันทำให้มีการกำหนดบทบัญญัติที่ไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน และไม่มีข้อกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและตีความบทบัญญัติของกฎหมายที่แน่นอนและชัดเจนที่อาจส่งผลให้การใช้สิทธิที่จะถูกลืมไม่มีผลใช้บังคับได้ ผู้เขียนเห็นสมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังนี้

1. เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 33 วรรค 2 เป็นดังนี้

“ความในวรรคหนึ่งมิให้นำมาใช้บังคับกับการเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเก็บรักษาไว้เพื่อวัตถุประสงค์ตามมาตรา 24 (1) หรือ (4) หรือ การใช้เพื่อการก่อตั้งสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหรือการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือการยกขึ้นต่อสู้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย หรือเพื่อการปฏิบัติตามกฎหมาย”

นอกจากนี้ ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการกำหนดข้อยกเว้นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดเก็บ ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้าง ในกรณีที่นายจ้างต้องใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อการบริหารจัดการด้านทรัพยากรบุคคลหรือการให้สิทธิประโยชน์อื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนด เช่น การจัดเก็บข้อมูลการศึกษาและการฝึกอบรมของลูกจ้างเพื่อการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของบริษัท การเผยแพร่รูปภาพของลูกจ้างบนเว็บไซต์ภายในของบริษัทเพื่อการติดต่อสื่อสารภายในบริษัท หรือการจัดเก็บและใช้ข้อมูลของลูกจ้างที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเตอร์เน็ตของบริษัท เพื่อให้สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถให้สิทธิประโยชน์แก่ลูกจ้างได้อย่างเหมาะสม โดยอาจกำหนดให้อยู่ในรูปแบบของประกาศของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 33 วรรค 4 ก็ได้

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีการกำหนดข้อยกเว้นเพิ่มเติมดังที่ได้เสนอมาช่างต้น แต่นายจ้างก็ควรมีหน้าที่ในการชี้แจงให้ลูกจ้างทราบถึงวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้าง เพื่อให้การให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิตาม พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ และเพื่อความโปร่งใสในการจัดเก็บ ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกจ้าง

2. แก้ไขนิยามคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” โดยเพิ่มนิยามคำว่า “ข้อมูลติดต่อทางธุรกิจ”

“มาตรา 6 ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลและข้อมูลติดต่อทางธุรกิจ ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ”

3. แก้อาชีพขอเบเขตการใช้บังคับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยไม่ให้รวมถึงกิจการลือมวชน

“มาตรา 4(3) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการลือมวชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น”

4. กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาข้อยกเว้นของการใช้สิทธิที่จะถูกลืมในการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาข้อยกเว้นของการใช้สิทธิที่จะถูกลืมที่มีสถานะเป็นกฎหมายเพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยหลักเกณฑ์นั้นควระกำหนดปัจจัยต่าง ๆ ที่จะต้องนำมาใช้ประกอบการพิจารณาของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลว่าจะดำเนินการตามสิทธิที่จะถูกลืมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ เช่น สิทธิในความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สถานะและบทบาททางสังคมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ความจำเป็นที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หน้าที่ตามกฎหมาย หรือประโยชน์ของสาธารณะจากการได้รับรู้ข้อมูลส่วนบุคคล

บรรณานุกรม

- ชวิน อุ่นภัทร, ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง, ปิติ เอี่ยมจากรูญลาภ และ วิจิตรรัตน์ ทิพย์ลัมฤทธิกุล. (2561). *Thailand Data Protection Guidelines 1.0: แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Camposeco, J. E. A. The Right to be Forgotten: A Descriptive overview of The Right to be Forgotten. Retrieved from <https://repositori.upf.edu/bitstream/handle/10230/33160/AmayaCamposecoTFG.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Carter, E. L. Argentina's Right to be Forgotten. Retrieved from http://law.emory.edu/eilr/_documents/volumes/27/1/recent-developments/carter.pdf.
- Castets-Renard, C., Voss, W. G. Proposal for an International Taxonomy on the Various Forms of the "Right to be Forgotten": A Study on the Convergence of Norms." *Colorado Technology Law Journal*, 2016(14), 305.
- Fraser, A. Part IX: Law In The Digital Age "Should There Be A Right To Be Forgotten (The Right To Make Search Engines Hide Information About You) In New Zealand? An Analysis Of Google V Spain". Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2773196.
- Fague A. C. The Right of Privacy in California. *Santa Clara Law Review*, 1967(7), 253-255.
- Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González [2014], CJEU 317.
- Koops, B-J. Forgetting Footprints, Shunning Shadows. A Critical Analysis of the "Right to be Forgotten" in Big Data Practice. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1986719_code797387.pdf?abstractid=1986719&mirid=1.
- Kuner, C. (2003). *European Data Privacy Law and Online Business*. Oxford : Oxford University Press.
- Miyashita, H. The "Right to Be Forgotten" and Search Engine Liability. Retrieved from <https://brusselsprivacyhub.eu/BPH-Working-Paper-VOL2-N8.pdf>.
- Rücker, D. (2018). Tobias Kugler. *New European General Data Protection Regulation: A Practitioner's Guide Ensuring Complaint Corporate Practice*. Oxford : Nomos.
- Rudgard, S. (2012). *European Privacy: Law and Practice for Data Protection Professionals*. Portsmouth : International Association of Privacy Professionals.
- Rosen, J. The Right To Be Forgotten. Retrieved from <http://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox/right-to-be-forgotten>.
- Stupariu, I. Defining the Right to be Forgotten: A Comparative Analysis between the EU and the US. Retrieved from www.etd.ceu.hu/2015/stupariu_ioana.pdf.
- Weber, R. H. The Right to be Forgotten: More than a Pandora's Box?. *JIPITEC* 2011(2), 120.
- Warren, S. D., Brandeis, L. D. The Right to Privacy. *Harvard Law Review*, 1890(4), 196-199.